

Vi er på rett vei

Taler

Kåre Willoch

Dato

24 april 1982

Sted

Høyres Landsmøte

- 1 Høyre er tildelt ledende ansvar for å løse vanskeligere problemer for vårt land
enn man har stått overfor på mange årtier. Vi ønsket en bred borgerlig
flertallsregjering. Resultatet ble likevel at vi måtte overta regjeringsansvaret
alene, men med avgjørende støtte fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Vi
5 står overfor en kjempeoppgave og en inspirerende utfordring.

- Den politikk som er ført gjennom de foregående åtte år, har undergravet
vekstevnen i samfunnet, og brukt oljepenger på forskudd til å skjule skadene.
Derfor står oljelandet Norge idag uten tilstrekkelige ressurser til å løse
10 samfunnsoppgaver så godt som vi burde. Dette problemet kan ikke løses ved
Ap's krav om høyere skatter. Det ville nemlig svekke innsatsen og produksjonen
enda mer. Det er det motsatte som kreves. Vi må gjenreise vekstkraften i vårt
samfunn, både økonomisk og på annen måte. Bare på den måten kan vi skaffe
nok ressurser til bedre løsning av både offentlige og private oppgaver.

- 15 Vi må sikre større handlefrihet og utfoldelsesmuligheter for både den enkelte og
arbeidsplassene, for å styrke veksten. Men det er fremfor alt et mål i seg selv å
styrke enkeltmenneskets, frivillige gruppers og lokalsamfunnenes stilling og
muligheter, overfor en statsmakt og et byråkrati som er blitt for dominerende.

- 20 Sosialistisk maktkonsentrasjon skaper et hardere samfunn. En større rolle for
enkeltmenneskene og lokalsamfunnene skal bringe oss lenger frem mot det
mykere samfunn som vi alle ønsker, med sterkere bånd mellom
enkeltmennesker. Å gjenreise respekten for nedarvede normer og verdier er en
25 viktig del av dette arbeidet.

Vi visste at oppgavene ikke blir lette. Som jeg tillot meg å understreke i tallrike
valgforedrag i fjor: "Først må vi gjenreise vekstevnen i Norges økonomi.
Deretter kan vi bruke resultatene av en bedre politikk til å løse uløste oppgaver.

Høyre legger ikke skjul på at det vil kreve flere år."

Men de problemer man står overfor etter 8 års Arbeiderpartistyre har vist seg å være enda meget større enn man da kunne regne med. Det grunnlaget for
35 fremtidsplaner som den forrige regjering la frem for Stortinget, i
Langtidsprogrammet, har sviktet fullstendig. Oljeinntektene ventes ikke bare å bli dramatisk mindre enn den forrige Regjeringen regnet med; de blir også vesentlig mindre enn de beløp som samfunnet allerede har vennet seg til å disponere. Avsetningsforholdene for andre norske varer er også meget dårligere
40 enn varslet. Samtidig må vi bruke enda større beløp enn ventet til å betale regninger som Arbeiderpartistyret har etterlatt seg. Og konkurranseevnen i næringslivet sank ytterligere inntil det politiske skiftet. Alt dette understreker nødvendigheten av å legge om kursen, bort fra den sosialistiske politikken som undergravet landets evne til å møte vanskeligheter.

45 Men la oss heller ikke undervurdere de muligheter som også preger vår situasjon. Vi har store naturressurser. Vi har et velferdssamfunn som burde kunne lette samarbeid mellom grupper og partier. Og selv om Industrivektutvalget under Finn Lied har konstatert alvorlige svakheter i
50 utdannessystemet, har vi løfterike menneskelige og teknologiske ressurser. Kort sagt: Vi kan som folk godt løse våre problemer, hvis vi vil.

Den største hindring for en nødvendig mobilisering for å løse problemene, ligger i pressgruppenes vilje og evne til å sikre særinteresser, også når det er til
55 skade for samfunnsinteresser.

Alle pressgrupper vil ha mer. Dyktigheten til å finne argumenter for egen sak er stor. Men hvis pressgruppene klarer jobben sin betyr jo det at vi fortsetter å prøve å dele stadig mer, til tross for at landets inntekter blir mindre. Det vil i
60 tilfelle føre til mer inflasjon og at produksjonen går ned, slik at vi alle blir fattigere. For å hindre det må en ansvarlig regjering si upopulære "nei" til mange gode krav. Politisk er det selvfølgelig lettere å si ja. Men for mange populære "ja" betyr mer inflasjon, synkende produksjon og mindre til alle.

65 Under arbeidet for å løse problemer som Arbeiderpartiet har etterlatt seg, spiller Arbeiderpartiet selv en påfallende negativ rolle. Etter at det er blitt krystallklart at samfunnet må klare seg med vesentlig mindre inntekter enn ventet, sier Arbeiderpartiets formann likevel at hennes parti fortsatt vil holde seg til hennes

70 regjerings langtidsprogram. Med andre ord: Utgiftene skal økes som tenkt, selv om inntektene svikter. Arbeiderpartiet vil vandre standhaftig videre på den vei som har skapt problemene, og som kan bringe Norge opp i slike problemer som man har fått under sosialistiske regjeringer i Danmark, med massearbeidsløshet og astronomisk gjeld.

75

En politikk for å sikre sysselsettingen og snu nedgangen til ny vekst, krever kamp mot inflasjonen og kostnadsstigningen, en innsatsfremmende skattepolitikk, bedre vilkår for frivillig oppsparing, og mindre reguleringer, restriksjoner og inngrep som hindrer initiativ og utfoldelse. Dette forutsetter
80 mindre økning i de offentlige utgiftene, inntil ny vekst i produksjonen styrker skattegrunnlaget slik at de offentlige inntekter stiger igjen.

Kan det være noen tvil om at en skattereform som gjør det mer lønnsomt å arbeide, etter hvert også vil gi seg utslag i økt produksjon og lavere prisstigning?
85 Også de uavhengige ekspertene i OECD sier nå at vårt skattesystem skader veksten. Vi måtte stanse den betydelige skattestigning som den forrige regjering foreslo. Det er betegnende at Arbeiderpartiet før valget lovet uforandret skattenivå, og straks etter valget foreslo høyere skatter.

90 Regjeringen arbeider for å gjennomføre den skattepolitikk som er vedtatt av Høyres Landsmøte. Men Arbeiderpartiets formann har allerede sagt at det "kommer til å gå mot Høyres forsøk på å få til skattelettelse dersom de prøver seg". Dersom Arbeiderpartiet vil prøve å gjennomføre Langtidsprogrammets utgifter, slik hun har lovet, vil de måtte foreslå nye betydelige skatteforhøyelser.
95 Vår mulighet for å få flertall for en mer dynamisk politikk ligger derfor i samarbeidet med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Ny vekst krever også en mer spare- og investeringsfremmende politikk. Gjennom bl.a. "Verdispar -82" og økte rammer for sparing med skattefradrag,
100 vil vi øke den personlige sparing. Sparing med skattefradrag ved kjøp av andeler i aksjefond er enda et skritt på veien, for å skaffe mer kapital til arbeidsplassene. Samtidig er alt dette midler i Høyres langsiktige arbeid for å styrke enkeltmenneskenes muligheter og stilling, i pakt med ideene om selveierdemokratiet.

105

En politikk for fornyelse i næringslivet, må også omfatte en aktiv åpenhet overfor ny teknologi, og vilje til å la foreldede metoder vike plassen for ny

effektivitet. Dette krever at vi samtidig legger stor vekt på muligheter for
110 opprettelse av nye bedrifter, og for at små og mellomstore bedrifter kan vokse.
Både avbyråkratisering og skattepolitikk må ha dette for øye.

Den voldsomme prisstigningen ble et av Arbeiderpartiets største nederlag. Men
samtidig representerer den også et av de største problemer som det har etterlatt
115 seg, fordi prisstigning så lett fører til mer prisstigning.

Det er en gammel erfaring at prisstopp fører til prishopp, slik man måtte få i
januar, etter den prisstoppen som ble innført under valgkampen. Man har nå
årtiers erfaringer for at priskontroll eller prisstopp ikke bremser prisstigningen,
120 men snarere forsterker den på lengre sikt. Slike inngrep svekker bedriftene, og
motvirker dermed arbeidet for høyere produksjon og mindre inflasjon senere.
Derfor må vi avvise Arbeiderpartiets krav om å fortsette den illusjonspregede
priskontrollpolitikken som det førte. Vi satser på konkurranse. Man kan
allerede se at det gir bedre resultater.

125 Avgjørende for prisstigningen og sysselsettingen blir også de pågående
inntektsoppgjør. Også her har Regjeringen fulgt en fast linje. Partene har av
grunner som vi må respektere, valgt et forbundsvis oppgjør. Det gjør
Regjeringens muligheter for å påvirke utviklingen under selve oppgjøret meget
130 mindre enn når LO og NAF forhandler om felles rammer for alle sine
medlemmer. Også av andre grunner holder Regjeringen fast på det syn som også
den forrige regjering aksepterte, og som den formet slik:

"Det inntektspolitiske samarbeidet bør ta utgangspunkt i at organisasjonene skal
135 bære hovedansvaret for lønnsfastsettelsen." (Nasjonalbudsjettet for 1982)

I samsvar med dette synet måtte vi gjøre det klart at Regjeringen ikke vil bruke
lønnsnemnd for å hindre at det bryter ut streik. Hvis man tror at
forhandlingsbrudd fører til lønnsnemnd i stedet for streik, blir jo partenes
140 motiv for å unngå forhandlingsbrud svakere, og dermed blir også risikoen for
handlingsbrudd større. Det er en seier for det frie forhandlingssystemet når det
lykkes å nå frem til et anbefalt forslag, slik som i jernindustrien og for
flymekanikerne. Samtidig må alle være klar over at en arbeidsstans som skaper
uforholdsmessige vanskeligheter for utenforstående, svekker almenhetens tillit
145 til frie forhandlinger, og skjerper dens krav om lønnsnemnd.

Regjeringen kan ikke se bort fra at bruk av lønnsnemnd i utide ville svekke mulighetene for forhandlingsløsninger for andre forbund, og derved øke
150 risikoen for nye konflikter senere. Hvis dette skulle få føre til at lønnsnemnd blir regelen, ville det kunne oppfattes som så sterke brudd på streikeretten at det i seg selv i fremtiden kunne lede til enda alvorligere konflikter. Vi må derfor av hensyn til fremtiden vise varsomhet med å gripe inn, for ikke å svekke lønnsnemnd som den verdifulle nødutvei den er. Men partene bør ikke vente
155 lenge før de selv avblåser en konflikt som rammer utenforstående sterkt. Ingen ansvarlig regjering kan avstå fra bruk av lønnsnemnd i enhver situasjon, selv om man ikke vil bruke lønnsnemnd for å hindre at streik bryter ut.

Vi så det også som vår plikt å legge frem før oppgjøret det tallmateriale
160 Regjeringen hadde om hvorledes tillegg ville virke på konkurranseevnen. Og vi stanset Arbeiderpartiets skatteforhøyelsesforslag for å lette inntektsoppgjørene.

Det er meget vanskelig å bli klok på hvorledes Arbeiderpartiet egentlig mener at Regjeringen burde forholde seg til årets oppgjør. De skaper av og til inntrykk av
165 at de ville ha reservert midler til skattelettelse nå, i stedet for fra årsskiftet. Men samtidig går de voldsomt mot alle besparelser i statens utgifter, og de går mot skattelettelse uten nedskjæringer av utgifter. Det finnes med andre ord ingen sammenheng i det de sier. Det finnes ingen annen konklusjon enn at Arbeiderpartiet vil ha høyere utgifter og høyere skatter, som ville gjøre
170 oppgjørene enda vanskeligere.

Formålet med vår politikk for å snu stagnasjon til vekst, er ikke å stimulere til noen ensidig materialisme eller forbruksøkning. Men vi innser at nettopp den stagnasjon og sviktende konkurranseevne som Arbeiderpartiperiodene munnet
175 ut i, innebærer voksende fare for sysselsettingen, for bosettingen i mange utkantområder, og for viktige velferdsgoder som vi alle vil bevare.

Full sysselsetting er et felles mål for alle ansvarlige partier. Vi må glede oss over at arbeidsløsheten siste vinter ble mindre enn nøkterne eksperter hadde fryktet, og
180 klart mindre enn det som Reiulf Steen har definert som full sysselsetting. Faren for økende arbeidsløshet er likevel urovekkende. Det er for øvrig bemerkelsesverdig at arbeidsløsheten i den senere tid har steget særlig sterkt i land med sosialistisk styre.

185 Arbeiderpartiet utsatte alvorlige sysselsettingsproblemer ved å sette inn stadig

flere oljepenger i redningsaksjoner for arbeidsplasser. Men etter åtte års Arbeiderpartistyre er flere bedrifter i større vanskeligheter enn noensinne. Samtidig svikter oljeinntektene. Det gjør det enda viktigere at bedriftene kan stå
190 på egne ben, fordi mulighetene for redning fra staten blir mindre, uansett om man vil innse det eller ikke.

Vi arbeider for at midlene skal strekke til å trygge arbeidsplasser for flest mulig. Derfor måtte vi anbefale en billigere og bedre måte å sikre sysselsettingen i
195 Tyssedal på. Vi har foreslått en bedre støtteordning for skipsverftene. Men vi kan heller ikke her imøtekomme alle krav fra én næring slik at det blir lite igjen til å bedre de generelle produksjonsvilkår i samfunnet.

Vi arbeider også for å sikre norsk industri oppdrag til kontinentalsokkelen. Men
200 vi kan ikke godta en regelbestemt fortrinnsrett som gir norske verksteder adgang til å kreve meget høyere priser, og derved fører til enda sterkere kostnadsstigning og tilsvarende mindre oljeskatter til staten. Også her må vi unngå kortsiktige nødløsninger som skader på lengre sikt, og heller satse på å styrke det teknologiske nivå, effektivitet og konkurranseevnen ytterligere.

205 På sted etter sted søker vi løsninger for truede arbeidsplasser, hvis nedleggelse er sosialt eller distriktsmessig uakseptabelt. Men politikere bør heller ikke overse det råd som LO-formannen Tor Halvorsen nylig formulerte slik:

210 "Det er ikke noe mål å opprettholde svake bedrifter som ikke kan sikre et rimelig lønnsnivå eller gi bidrag til løsning av fellesoppgavene i samfunnet. Og la meg også understreke at målet om full sysselsetting slett ikke betyr at alle skal være sysselsatt i samme jobb som før."

215 For å sikre full sysselsetting må vi ikke bli så kortsiktige at vi undergraver de generelle reformer som må til, for at det kan skapes nye konkurransedyktige og samfunnsmessig lønnsomme arbeidsplasser.

220 Allerede i forrige periode ble det klart at samfunnet ikke ville makte å løse de voksende sosiale oppgaver bare ved å øke bevilgningene. Arbeiderpartiet fant det nødvendig å skjære ned på enkelte sosiale områder, for å få midler nok til andre. Det foreslo f.eks. at kronisk syke skulle betale mer selv for nødvendige medisiner. Og Arbeiderpartiet måtte bl.a. gå inn for større betaling fra pasientene selv for behandling utenfor sykehus. Når vi nå er nødt til å fortsette

et stykke videre på denne sistnevnte veien, er det utelukkende for å hindre at de offentlige utgiftene stiger så sterkt at mer sentrale oppgaver kan bli skadelidende. Men de som etter valget slipper å ta ansvaret, prøver nå å sverte en begrensning av statsutgiftene til slike formål som de selv har begynt på, og som
230 ikke noen ville kunne unngå. I land der sosialister sitter med regjeringsansvar, må de derimot gjennomføre sparetiltak på sosialbudsjettene som vi ikke kan være med på.

Faktum er at vi legger avgjørende vekt på å unngå urimelig belastning av svakere
235 grupper. Vi har plassert takstøkningslik slik at de fortrinnsvis belastes dem som har forholdsvis lite behov for helsetjenester. Vi gjennomførte lavere betaling for barn hos leger enn Arbeiderpartiet. Og vi ville bevilge mer på den post som dekker undervisning for psykisk utviklingshemmede enn Arbeiderpartiet ville gå med på. Men slikt kommer lite frem på TV-skjermen.

240 Vår oppgave er å spare på de minst viktige utgiftene, for å sikre nok midler til dem som trenger dem mest. Og vi må finne veier til en mer effektiv utnyttelse av midlene. Dette er en så vanskelig oppgave at det lett kan oppstå utilsiktede skadevirkninger. Mulige uheldige utslag må vi rette underveis. Men når vi retter
245 skader, har mediene mistet interesse. Det er nedstemmende å se hvorledes det kan oppstå gale inntrykk av Høyres sosiale vilje. Det er en viktig informasjonsoppgave å rette på slike misforståelser.

Også innen boligpolitikken står vi overfor skjevheter som gir et valg mellom
250 reform eller sammenbrudd. Arbeiderpartiet har plukket ut det mindretall som bor i borettslag til ofre for mer statsdirigering, strengere reguleringer og mindre rettigheter enn alle andre som har fått husbanklån. Begrunnelsen er sosial, men virkningene er usosiale. Arbeiderpartiet tror at det på denne måten skaffer billigere boliger til ungdom og svakere grupper. Virkeligheten er koor
255 dninger som ofte stiller de unge og de svakeste bakerst. Virkeligheten er også at bra mennesker blir kriminalisert hvis de krever boligpriser som er fullt lovlig for andre. Alle vet at Ap's system har ført til at det ofte skjer betaling "under bordet", og det oppstår urimelige vanskeligheter for mange som trenger å flytte.

260 Vi fastholder at flest mulig må få anledning til å eie sin egen bolig. Folk skal velge selv om de vil eie sine boliger gjennom borettslag eller som selveiere, uten fjernstyring fra byråkrater eller politikere. Vi kan ikke være med på at mindretall som bor i borettslag skal stå i noen dårligere stilling enn alle andre som har fått

265 husbanklån til egne boliger.

Dersom det blir flere selveierboliger til salgs, vil det ikke øke, men heller bremse prisstigningen. Og når Ap-folk hevder at vår politikk skader ungdommen, står man overfor flukt fra deres eget ansvar. Det er Ap som har styrt under den
270 faretruende prisstigningen på boliger. Det er i Ap's tid de unge ble stilt bak i boligkøene. Vår linje vil motvirke urimeligheter.

Andre reformkrav som henger sammen med vår støtte til eiendomsretten er gjeninnføring av overskjønn for å gi større rettssikkerhet for dem som tvinges til
275 å avstå eiendom til det offentlige, og forandringer i konsesjonsloven.

Det ser ut til at vi kan få flertall for mange og viktige forandringer i konsesjonsloven, for å gjøre det lettere for flere å få kjøpt eiendom, og begrense byråkratiet og styrke rettssikkerheten. Debatten har imidlertid i særlig grad
280 konsentrert seg om den såkalte boplikten, som i visse tilfelle kan føre til at datter eller sønn blir nektet å overta foreldres jord. Vårt prinsipielle syn på slike brudd på arveretten og eiendomsretten er uforandret, men Stortinget bestemmer. Også på dette område vil nok samarbeidsviljen føre til mindre motsetninger enn man tidligere har vennet seg til.

285 Også innen andre deler av jordbrukspolitikken har det vært snakket om skarpere uenighet, men dette har i høy grad vært en kunstig debatt. Man burde ikke prøve å skape inntrykk av at Høyre ikke står på inntektsmålene og produksjonsmålene for norsk jordbruk, fordi det er angrep uten saklig grunn.
290 Men det er en felles interesse for jordbruket og samfunnet for øvrig at vi unngår overproduksjon, og makter å utnytte ressursene på en stadig bedre måte.

Uenigheten om boliglovgivningen og konsesjonsloven har også vært bragt inn i en mer prinsipiell debatt om samarbeidsformene mellom de tre borgerlige
295 partier. Jeg synes nok at man har overdimensjonert disse saker akkurat som samarbeidsproblemer. Men prinsipielt må det da være det riktige at saklig uenighet legges frem til debatt i offentlighet. En offentlig debatt bør kunne bidra til kompromisser som fører sakene lenger frem enn de ellers ville kunne komme.

300

Det er spesielt vanskelig å begripe at akkurat opposisjonen kan finne det kritikkverdig at saker legges frem slik at den reelle avgjørelse faller i Stortinget, i

stedet for at de blir avgjort i møter bare mellom tre partier. Når Arbeiderpartiet
305 likevel oppfatter det nærmest som maktmisbruk å legge frem visse forslag for
Stortinget uten å ha garanti for at de blir vedtatt, viser det hvor langt
Arbeiderpartiet har beveget seg bort fra normal parlamentarisme, i den tid som
professor Seip kalte "ettpartistaten". Vår linje styrker Stortingets rolle.

310 Vi drøfter sakene på forhånd med samarbeidspartiene. I mange tilfelle vil vi
modifisere våre forslag før de legges frem. Men ingen kan vente at vi legger frem
forslag som ikke går i den retning som vi mener er riktig.

Vi ser selvfølgelig heller ikke noe betenkelig ved kompromiss i Stortinget, bare
315 man ikke ødelegger hensikten med forslagene. Det er synd at enkelte medier
kaller kompromisser for nederlag. Slike negative betegnelser er uheldige for slikt
tverrpolitisk samarbeid som i disse tider er viktigere enn på meget lenge. Men
det borgerlige samarbeidet fungerer godt.

320 Under vår innsats for å oppfylle våre programforpliktelser innenlands, må vi
aldri overse de farer som truer oss utenfra. Freden, sikkerheten og mulighetene
for nedrustning er avhengige av samhold og lojalitet mellom vestens land, og av
fasthet og klarhet i sikkerhetspolitikken.

325 Regjeringen legger vekt på en meget aktiv utenrikspolitikk, og møter tillit fra alle
våre allierte og samarbeidspartnere. En av de aller viktigste oppgaver vi vil bruke
denne tillit til, er å medvirke til at atomopprustningen kan bli avløst av
nedrustning og avspenning.

330 Denne oppgave er blitt akutt, fordi Sovjet har gjennomført en betydelig
atomopprustning med nye raketter rettet mot Europa, i en periode hvor de
tilsvarende atomstyrkene i Vest-Europa er redusert. NATO's svar er at enten må
Sovjet redusere sine styrker, eller så må balansen gjenopprettes ved at det
plasseres nye atomvåpen også i vest. Formålet med dette er å presse frem en
335 reduksjon av de sovjetiske styrkene, fordi erfaring dessverre gir grunn til å tro
bare press vil virke.

Men også dette forsøk på atomnedrustning kan bli mislykket, hvis Sovjet får
inntrykk av at Vesten vil unnlate å modernisere sine styrker, selv om Sovjet ikke
340 begrenser sine. Arbeiderpartiets viseformann har hevdet at Vesten ikke
automatisk bør utplassere nye våpen, selv om Sovjet ikke går med på noen

avtale. Hvis dette synet skulle få større tilslutning, vil presset mot Sovjet samtidig bli svakere, og sjansene for at de går med på nedrustningsavtale bli mindre.

Man kan ikke dekke over utenrikspolitisk uenighet ved å vise til at det er enighet om medlemskap i NATO. Det er nemlig liten hjelp i å la være å gå mot NATO-medlemskap, hvis man i realiteten er mot de tiltak som er nødvendige for at NATO skal kunne fylle sin oppgave. Hvis Sovjet får en knusende overmakt i atomvåpen, kan verken atomfrie soner eller andre traktater hindre at vi får mindre trygghet mot faren for atomkrig. Reduksjon av atomstyrkene er det viktigste mål. Papirgarantier eller flytting av våpen er mindre viktig enn dette.

Det er verdifullt at stadig flere erkjenner at sterkere forsvar med såkalte konvensjonelle våpen kan gi mindre risiko for bruk av atomvåpen. Men intet konvensjonelt forsvar kan alene gi trygghet mot et diktatur med atomvåpen. Og det hjelper lite å snakke om sterkere konvensjonelt forsvar, hvis talerne egentlig mangler vilje til å betale det det koster.

Helt til slutt vil jeg gjerne få vende tilbake til det jeg begynte med: Oppgavene, vanskelighetene og mulighetene.

Når et parti overtar regjeringsansvar alene i en nedgangstid, må det være forberedt på belastninger. Avgjørende blir måten vi sammen møter belastningene på. Skuffelser vil det nok bli underveis. Men ved samhold og samarbeid skal vi løse vår oppgave: Å snu den nedgang vi har overtatt under, til ny oppgang for landet, og nye muligheter for hver enkelt.

Og om dette av og til koster oss noen gallup-poenger eller skuffelser, kan vi minnes dikterens ord: Hvem teller vel de tapte slag / På seierens dag?

Bjørnson kalte dette diktet "Fremad". La dette ord også være vårt motto i dag. Vi er på rett vei!